№ 191 ՇԱԲԱԹ ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԻ 4 1904 ՇԱԲԱԹ ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԻ 4 № 191

ԵՐԵՍՈՒՆԵՐԿՈՒԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը 6 րուբ. Առանձին համարները 5 կոպէկով.
Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատան մէջ.
Մեր հասցէն. Тифлисъ, Редакція „Мшакъ“. կամ Tiflis, Rédaction „Mschak“.
Տ ե լ ե ֆ ո ն № 253.

ՄՇԱԿ

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (բացի կիրակի և տօն օրերից).
Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով.
Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կոպէկ.
Տ ե լ ե ֆ ո ն № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ենթադրութիւններ.—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Նամակ Ալեքսանդրոպոլից. Նամակ Բագուից. Նամակ Սամարղանդից. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Պատերազմի շուրջը.—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ.—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.—ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. Եապօնիայի գերիները.

ԵՆԹԱԴՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Քաղաքական մամուլի մէջ շատ հակասական տեղեկութիւնների ենք հանդիպում եապօնական զօրքի քանակութեան մասին։ Եապօնական պաշտօնական ներկայացուցիչները աշխատում են իրանց զօրքի Թիւը քիչ ցոյց տալ, իսկ եւրօպական լրագիրների Թղթակիցները հակառակն են պնդում. „Русскій Инвалидъ“ Թերթի մէջ երևաց մի յօդուած այդ հարցի մասին, որից առաջ կը բերենք մի քանի խորհրդածութիւններ։

Շնորհիւ այն հանգամանքի, որ եապօնացիները մեծ հմտութեամբ ծածկում են օտարներից իրանց զօրքերի Թիւը, շատերը խաբվում են իրանց եզրակացութիւնների մէջ, հաշուի առնելով միայն այն Թուերը, որոնք նշանակված են նրանց զինուորական մինիստրութեան հրատարակութիւններում։

Համաձայն այդ հաշիւների՝ տարեկան զինուորակոչի բոլոր զինուորացուներից վերցվում էին միայն 50,000 հոգի, որոնք և անցնում էին երեքամեայ զինուորական ծառայութիւն։ Հարց է առաջ գալիս, Թէ ինչ էին անում միւս հարիւր յիսուն հազար զինուորացուները։ Ահա ինչ։ Նրանցից հարիւր հազարը պատրաստվում էին պահեստազօրքի համար և անցնում էին կրճատած ծառայութիւն, որը տևում է միայն հինգ ամիս։ Այդպիսով իւրաքանչիւր տարի կազմվում էր զինուորների մի մեծ Թիւ պահեստազօրքի անունով։ Եթէ ուշադրութեան առնենք այն հանգամանքը, որ Եապօնիան պատրաստվում է Ռուսաստանի հետ կռվելու սկսած 1890 Թուից, կը ստանենք, որ խօթ տարվայ ընթացքում պէտք է կազմվէր մի պատկառելի զինուորական ույժ. այն է 350,000 հոգի խնական զօրքեր և 700,000 պահեստազօրքի մէջ, կամ ղէն գցելով մի որոշ տոկոս, կունենանք 500,000 հոգի խնական զօրքեր և առնուազն 500,000 հոգի պահեստազօրքի մէջ։ Եթէ դրանց աւելացնենք խաղաղ ժամանակի մշտական զօրքի Թիւը, կը ստանանք մի խոշոր Թիւ, այն է մ ի լ ի ո ն ընդամէնը մարդ։

Որքան ճիշդ են այդ հաշիւները—դժուար է մի բան ասել, որովհետև եապօնական լրագիրները և կեանքերն բոլորովին անձայն լինելով հնարաւորութիւն չեն տալիս ռուսական դեսպանատան պաշտօնեաներին ժողովելու ճշգրիտ և ստոյգ տեղեկութիւններ։

Անկասկած՝ եապօնացիները շատ բան կարող էին անել նոյն իսկ այն եօթ ամիսների ընթացքում, ինչ ներկայ պատերազմը սկսված է և անդադար վարժութիւններով պատրաստել նոր զօրք պատերազմի համար։

Սակայն մի հարց մնում է չը պարզված։ Եթէ, արդարև, եապօնական զօրքի Թիւը այնքան մեծ է, ինչպէս ենթադրում են, այսինքն մօտ 100,000 հոգի Պորտ-Արտուրի մօտ և մօտ 400,000 հոգի Մանջուրիայի դաշտերում, ապա ինչու եապօնացիները չը վստահացան շրջապատել ռուսներին և մի նոր Սեդան ստեղծել Լաօեանի մօտ։

Այդ հարցի պատասխանը մասամբ պէտք է որոնել պատերազմական գործողութիւնների մէջ, որոնց հանգամանօրէն նկարագրութիւնը դեռ չէ երևացել։

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐՈՊՈԼԻՑ

Օգոստոսի 28-ին

Օգոստոսի 24-ից վերսկսվեցին քաղաքային խորհրդի հերԹական նիստերը, որոնք դադարել էին ամառային շոգերի պատճառով։ Այս առաջին նիստը նուիրված էր քաղաքի մի քանի ընԹացիկ հարցերին, որոնց մէջ հետաքրքրական էին աւելի տեղական առևտրական դպրոցի համար կառուցանելի սեփական շինութեան յատակագիծը և նախահաշիւը։ Նոր դպրոցական շինութեան համար, որ բռնելու է, եթէ չեմ սխալվում, 300—350 խոր. սաժ. տարածութիւն, յատկացրած է առ այժմ աւելի քան 120,000 ր. նախահաշուական գումար։

Շինութիւնը լինելու է եռայարկ և բաղկացած ամեն տեսակ հարկաւոր բաժանմունքներից։

Խօսելով առևտրական դպրոցի շինութեան մասին պէտք է ասել, ի դէպս, որ ներկայումս քաղաքը ոչ մի հատ սեփական դպրոցական շինութիւն չունի. չը նայած որ վերջին երկու տարվայ ընԹացքում առևտրականի հետ զուգընԹացաբար բացվեցին այստեղ քաղաքային իգական, արական տարրական դըպրոցներ, իգական արհեստանոց և բացվելու է արական արհեստագիտական, գուցէ ապագայում և տեխնիքական դպրոց, բայց քաղաքը դրանցից ոչ մէկի համար էլ սեփական շինութիւն չունի և ստիպված է հաշտվելու բնակարանային այլ և այլ անյարմարութիւնների հետ, որոնք կարող են ստեղծել դպրոցի մէջ միմիայն գործի դանդաղում, քաշքշուկ և, որ գլխաւորն է, հակաառողջապահական պայմաններ։ Նկատի ունենալով այս աննպաստ հանգամանքները, առևտրական դպրոցի համար սեփական շինութիւն ունենալը մի նախապատրաստական փորձ է, որ գալիս է օգնելու մասամբ տեղական դպրոցական շինարարութեան կենսական պահանջներին։ Շինութիւնը գլուխ բերելու համար կազմված է կարգադիր յանձնաժողով, որը պէտք է ղեկավարվի, իբրև ուղեցոյց, հոգաբարձութեան առանձին մշակած հրահանգով։

Ուրախանալով մի կողմից, որ առևտրական դպրոցը, որ ներկայումս Ալէքսանդրոպոլի առաջադիմական ձգտումների ամենագործնական հետևանքն է, ունենալու է սեփական յարմարաւոր շինութիւն, մնում է ցանկանալ, որ նա արտաքինի հետ ունենայ և ներքին շինութիւն, ներքին հոյակապութիւն։ Բացի այս հարցից, հետաքրքիր էր և տեղական քաղաքային երեքդասեան դպրոցի վարչութեան միջնորդութիւնը քաղաքային խորհրդի առաջ մի որոշ նպաստ յատկացնելու նոյն դպրոցում պօստ-հեռագրական դասատուն պահելու համար։

Նոյն նիստում որոշվեց ծախսել առ այժմ 1000 ր. խօլերայի դէմ նախապաշտպանողական միջոցներ ձեռք առնելու համար։

Թղթակից

ՆԱՄԱԿ ԲԱԳՈՒԻՑ

Օգոստոսի 25-ին

Օգոստոսի 22-ին տեղիս ս. Լուսաւորիչ եկեղեցում պատարագի ժամանակ քարոզ խօսեց Ամերիկայից նորեկ երիտասարդ վարդապետ Մաշտոց Փափազեանը։ Հայր սուրբը այս օրերս պիտի ճանապարհվի Էջմիածին, իսկ այնտեղից, պիտի նշանակվի Պարսկաստանի փոխանորդ։ Երիտասարդ վարդապետը քարոզելու լաւ ձիրք ունի. նիւթը առաւ գաղափարական արքայութիւն խօսքից, և բաւական պարզ կերպով ըմբռնել տուեց ներկայ գըտնվող ժողովրդին, որ արքայութիւնը ոչ Թէ միմիայն երկնքումն է, այլ և երկրումն էլ կայ, եԹէ մարդիկ գաղափարական լինեն։

Ժողովուրդը գոհ սրտով հեռացաւ։ Լաւ կը լինէր, որ մեր հայր գործականն էլ օրինակ վերցնէր հայր Մաշտոցից և գոնէ տօն ու կիրակի օրերը քարոզով մխիԹարէր Բալախանուծուխ ու մուրի մէջ սեւացած դժբաղդներին, որոնք կիրակի օրերը հոգեկան մխիԹարութիւն ստանալու համար գալիս են քաղաք աղօԹելու։

Նամակս չը վերջացրած իմացայ, որ Շամախու կոնսիստորիայի նախանդամ Եփրեմ վարդապետը և անդամ Տաճատ քահանան տեղս են գտնվում։ Նրանք պէտք է քննեն ամուսնալուծութեան մի խնդիր, որի հետ աւելորդ չեմ համարում ծանօԹացնել ընԹերցողներին։

6—7 տարի առաջ մի երիտասարդ ամուսնանում է համագիւղացի աղջկայ հետ։ Ամուսնանալուց յետոյ ամուսինը իր հին ցաւերից մասն ու բաժին է հանում իր անարատ նո-

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԵԱՊՕՆԱՑԻ ԳԵՐԻՆԵՐԸ

(Նամակ Ռեազանից)

—

Օգոստոսի 27-ին Ռեազան քաղաքն իջեցրին եապօնացի գերիների մի մասը—այն է 254 հոգի զինուոր, 10 օֆիցեր և 12 կօրէացի, դըրանց մէջն էին և անգլիացի երեք օֆիցերներ։ Սրանցից մեծ մասը վլադիվօստօկեան նաւատորմի ջրասոյզ արված «Իցիումարու» նաւիցն են, իսկ մնացածը զանազան ժամանակ Պօրտ-Արտուրի մուտքը փակել ցանկացող անպէտք նաւերիցն էին գերի ընկած։

Այդ օրը ամբողջ Ռեազանի ժողովուրդը հաւաքված էր կայարանը եապօնացիներին դիմաւորելու, և պէտք է ասած, որ Ռեազանի բնակիչները շատ հաշտ աչքով էին նայում գերիների վրա, առանց արտայայտելու իրանց Թշնամութիւնը դէպի նրանց, այլ ընդհակառակը, նրանց տեսնելով՝ շատերը լսելի կերպով յիշում էին Եապօնիայում գերի ընկած ռուսներին։ Իսկ եԹէ երբեմն լսվում էր այս կամ այն կողմից (գլխաւորապէս հարբածներից) մի որ և է Թթու խօսք գերիների հասցէին՝ իսկոյն գտնվում էր նրա հանդէպ մի ուրիշը, որը պաշտպանում էր առողջամիտ, փաստալից խօսքերով անմեղ գերիներին՝ պընդելով, որ դրանք մեղաւոր չեն, դրանց պէտք է պատւով ընդունել՝ որովհետև այնտեղ էլ (Եապօնիայում) ռուսների հետ պատւով են վարվում, նեղութիւն չեն տալիս։

Նախ քան քաղաք տանելը, եապօնացի գերիները (բացի սպաներից) նկատվեցին իրանց բերող գնացքի առաջ գլխարկով և առանց գլխարկի՝ իրանց իրերը առաջները դրած։ Չը մոռանամ ասել, որ այդ գերիները իսկական զինուորական ծառայութեան մէջ չեն եղած. բացառութիւն կազմում էին 3 Թէ 5 նաւային զինուորները։ Մեծամասնութիւնը նաւային բանւորներ են եղած։ Աչքի են ընկնում շատ պատանիներ, ոչ աւել 15—16 տարեկանից։ Սրանք ծառայելիս են եղել իբրև խոհարարներ։ Զարմանալի կերպով իրար նման են գերիները, այնպէս որ շատ դժուարութեամբ ենք որոշում նրանց դէմքերը իրարից։ Նրանց հագուստը մեծ մասամբ ռուսական են, նոյնպէս և վերարկուները։ (Այդ էր ցոյց տալիս նրանց ստառի վրա նշանակած ռուսական ազգանունները)։ Օֆիցերներին ուղեկցում էին ռուս սպաները կառքով դէպի Լանինի հիւրանոցը, իսկ զինուորները ոտքով էին քայլում, շալակն առած իրանց իրերը և ռուս զինուորներով շրջապատած։ Զինուորները տեղաւորվեցին զօրանոցում, իսկ 5—6 հոգի հիւանդները գեմստվօյի հիւանդանոցում։

Զօրանոցում եապօնացիները միայն մի օր հաշտ ապրեցին կօրէացիների հետ, իսկ հետևեալ օրը չիմացանք Թէ ինչ պատճառով կռուեցին իրար հետ այն էլ այնպէս լուրջ, որ նոյն օր և եԹ իշխանութիւնը կօրէացիներին հեռացրեց այնտեղից և ուրիշ տան մէջ բնակեցրեց։ Կօրէացիների գլխարկը, գլխի ծամերը, անճաշակ երկար հագուստը և քնած դէմքերը ակնյայտի կերպով հակապատկեր են ներկայացնում իրանց բաղդակից աշխոյժ, եւրօպացի տարազով հագնված եապօնացիներին. այնպէս որ խեղճերը չեն կարողանում դուրս գալ քաղաքիս բնակիչների առաջ, առանց յարուցանելու վերջինների մէջ ծիծաղ և հրհրոց, մինչդեռ եապօնացիները դէպի իրանց են գրաւում անԹիւ անհամար ամբոխին երկու սեռից էլ։ Իշխանութեան Թոյլտուութեամբ ահա երկու օր է, որ ամբոխը մեծ ու փոքր, քահանայ Թէ ուրիշ պաշտօնեայ վըխտում զօրանոցի ներսում և Թէ դրսում հետաքրքրվելով նրանց ձեռքի աշխատանքով (ծիուժագերից, սև և սպիտակ Թելերից ժամացոյցի շղԹաներ են պատրաստում բաւական նուրբ և ճաշակով), նրանց խօսակցութիւնով և այլն։ Պատահում է, որ նուիրողներ էլ լինում են բերելով նրանց համար խնձոր, տանձ, հաց, ծխախոտ և այլն։ Այսպիսով բաւականին ԹեԹևացնում են գերիների վիճակը։

Շատ կենսուրախ են գերիները և բոլորովին ազատ են պահում իրանց այստեղ, մանաւանդ օֆիցերները, որոնք ռուս օֆիցերների հետ Թև Թևի տուած՝ ման են գալիս քաղաքի մէջ՝ այցելելով նշանաւոր տեղերը և զբօսարանները։ (Զինուորներին էլ շուտով Թոյլ կը տան շրջել փողոցները և այլ զուարճատեղերը)։ Տխուր են միայն մի քանի հոգի զինուորներից և մէկ ծերունի նաւապետ՝ 63 տարեկան. (սրա տարիքը զինուորները ձեռքերը իրար 6 անգամ խփելով և 3 մատը ցոյց տալով մեզ հասկացրին, մի խօսքով կատաբեալ պանտոմինա է կատարվում զօրանոցում երկու հակառակ ցեղերի մէջ)։ Օֆիցերները բաւական տանելի կերպով խօսում են ռուսերէն, իսկ զինուորները քիչ-քիչ սկսում են սովորել գրել և խօսել։ Ջեն զլանում և իրանց լեզուի ու այբուբենի հետ մեզ ծանօԹացնել։ Շատ հեշտ է սովորել մեզ հայերիս նրանց Թէ լեզուն և Թէ տառերը. բայց նոյնը չէ կարելի ասել ռուսների վերաբերմամբ, որովհետև, ինչպէս յայտնի է, վերջիններս շատ դժուարութեամբ են արտասանում անծանօԹ հնչիւնները և բառերը (օրինակ յ. դ. Թ. «բանձայ» և այլն)։

Ի դէպ է ասել՝ որ ճանապարհորդութեան միջոցին գերիները, ձանձրացած լինելով կայարաններում հաւաքած ամբոխի հետաքրքրութիւնից, չարաճճի կատակներ էս արել են՝ մոլորեցնելով մինչև անգամ լուրջ ԹերԹերի միամիտ ԹղԹակիցներին. օրինակ «Русское Слово»-ի օգոստոսի 27-ին լոյս տեսած համարում Սամարայից գրած նամակի մէջ ԹղԹակիցը հաւատացնում է, Թէ «բարև»-ին եապօնական լեզուով ասում են. «անատօ սօկիմատօ»։ Այն ինչ, երբ նոյնը այսօր ես կրկնեցի այստեղ զօրանոցում «здравствуй»-ի փոխարէն, իսկոյն հասկացրին սխալս, որ այդ խօսքը նշանակում է ոչ Թէ բարև, այլ «կորիր, հայդա», իսկ բարևելիս եապօնացիք ասում են «օխհայեօ», «մնաս բարևին» ասում են. «շաեօնարա»։

Շատ հետաքրքրվում են պատերազմի դաշտում կատարվող անցքերով. հարցնում էին, Թէ Մուկդէնը և Խարբինը ում ձեռքին են։ Գովում էին Տօգօյին և Կուրօկիին», ասելով այսպէս. «բանձայ Տօգօ. բանձայ Կուրօկի, խարօշ Օկու»։ Այսպէս աննկատելի կերպով մԹնեցնում են նրանք իրանց օրերը գերութեան մէջ, յուսալով որ շուտով կը վերջանայ պատերազմը և իրանք կը վերադառնան հայրենիք։

ԵրկաԹուղում Ռեազան բերված օֆիցերներին բաժանեցին, միւս գերի օֆիցերները ուղևորվելով դէպի Մօսկվա և Վլադիմիր քաղաքները։ Բաժանվողների մէջ աչքի էր ընկնում նաւապետ Լէյտընանտը իր բազմաԹիւ շքանշաններով։

Մ. Բ,

բատի 17 ամեայ կնոջը ու հեռանում է գործով։ Սակայն այդ բաւական չէ. նա սկսում է սիրուհի էլ պահել։ Կնոջը այնքան ցաւ չէ պատճառում իր ամուսնուց վարակվելը, որքան ցաւ է պատճառում այն, երբ լսում է, որ ամուսինը սիրուհի է պահում։ Անցնում են տարիներ, կնոջ հիւանդութիւնը սաստկանում է, որի մասին և յայտնում է իր հարազատներին։ Մինչ կինը բժշկվելիս է լինում եղբօր տանը, ամուսինը օտարութիւնից վերադառնալով առաջարկում է իր կնոջը վերադառնալ իր յարկի տակ, բայց կինը հրաժարվում է պատճառաբանելով, որ նախ՝ բժշկվում է, երկրորդ՝ խորհուրդ է տալիս ամուսնուն, որ գնա բժշկվի, երրորդ, որ սիրուհուց ձեռք քաշի, ապօրինի կերպով չը կենակցի ուրիշների հետ։

Թէ ինչո՞վ կը վերջանայ գործը, այդ մեզ հետաքրքիր չէ, սակայն հետաքրքիր է, թէ ե՞րբ պիտի վերջանան սոյնանման ընտանեկան ձախորդութիւնները հայերիս մէջից։ Քանիցս անգամ լրագիրներում հարց է բարձրացրված, որ լաւ կը լինէր հոգևոր իշխանութիւնը ամուսնացող երիտասարդներից ու աղջիկներից առողջութեան վերաբերեալ բժշկական վկայական պահանջէր, մանաւանդ երիտասարդներից, որոնցից շատերը վեներական ախտով հիւանդ են ամուսնանում։ Ինչպէս ամուսնացողներից ծընողեան վկայական են պահանջում, այդպէս էլ թող բժշկական վկայական պահանջեն։ Եթէ մի երիտասարդ հարիւրներ ծախս է անում հարսանիքի համար, միթէ նրա համար դժուար է 3—5 ր. բժշկի վկայականի համար ծախսելը։ Այդ մի լաւ գործ կը լինի և ամեն մի երիտասարդ ուրախութեամբ կընդունի, եթէ նա պարզ խիղճ ունի։ Պէտք է նկատել, որ կան այնպիսի երիտասարդներ, որոնք առանց հոգևոր իշխանութեան էլ դիմում են բժշկին ու խորհուրդ հարցնում. բայց դրանց թիւը այնքան քիչ է, որ աչքի անգամ չեն ընկնում։

Թ. Մէժլումեան

ՆԱՄԱԿ ՍԱՄԱՐՂԱՆԴԻՑ

Օգոստոսի 11-ին

Նախ քան Սամարղանդ գնալս, ճանապարհին մի օր մնացի Բուխար։ Այդ մի օրվայ մէջ ես կարողացայ տեսնել թէ հին և թէ նոր քաղաքները։

Նոր քաղաքը գտնվում է երկաթուղու գծի վրա և աւելի փոքր է քան հինը։ Առաջ այդ քաղաքը Նոր-Բուխար անունն էր կրում, իսկ անցեալ տարվանից արդէն Կագան է կոչվում։

Կագանում հայերի թիւը առանձին ոչինչ չէ ներկայացնում. այդտեղի հայերին մատների վրա կարելի է համարել։ Դրանք բոլորն էլ վաճառականներ են։ Կան և արհեստաւոր դասակարգից, բայց այս վերջինները համարեա բոլորն էլ երկաթուղու գծի վրա աշխատողներ են։

Այդտեղ էլ առևտուրից դժգոհ էին վաճառականները։ «Պատերազմը ազդել է առևտուրի վրա»—ասում էին շատերը, երբ հարց էի տալիս, թէ ինչով կարելի է բացատրել նմանօրինակ երևոյթը։

Արհեստաւորները նոյնպէս գանգատվում էին՝ թէ գործ չը կայ անելու։ Սրանց մեծագոյն մասը վաղուց արդէն գնացել էին դէպի Տաշքենդ—օրէնբուրգեան ճանապարհը, նոր գործեր որոնելու, սակայն ոչ մի տեղ գործ չը գտնելով, նորից վերադարձել են այս կողմերը և մտադիր են հայրենիք վերադառնալ։

Միակ աղբիւրը, որտեղից մեր գաւառից եկած արհեստաւոր դասակարգը գործ էր գտնում, այդ Անդրկասպեան և Օրէնբուրգ-Տաշքենդեան երկաթուղային ճանապարհներն էին։ Իսկ այսօր երբ այդ էլ չը կայ, էլ ու՞ր պէտք է դիմեն մեր արհեստաւորների բազմաթիւ լեգիոնները։ Մի ժամանակ գոնէ Բագուն կար, այնտեղ կարելի էր գործ գտնել։ Բայց չէ՞ որ այժմ Բագուն էլ լիքն է անգործ մարդկանցով...

Ժամանակից օգտվելով, այդ օրը հին քաղաքն էլ գնացի։ Վաղուց է ինչ փափագում էի տեսնել մարդկային այդ որջանը։

Հին քաղաքը գտնվում է կէս ժամ ճանապարհի վրա Կագանից և կապված է Կագանի հետ երկաթուղային ճանապարհով։ Քաղաքը շրջապատված է կաւէ պարսպով և իր ամբողջ երկարութեամբ ունի միայն երկու փողոց, որոնք քաղաքի գլխաւոր փողոցներն են համարվում։ Եւ ինչպիսի փողոցնե՜ր, Աստուած փողոց համարէ։ Բացի այն, որ այդ փողոցները իրանց ծուռ ու մուռ լինելով կարող են մրցել աշխարհիս բոլոր փողոցների հետ, նրանք վերին աստիճանի նեղ էլ են։ Իսկ ինչ վերաբերում է մաքրութեան, այդ մասին մի հարցնէք. կատարեալ անտիպանիտարական դըրութեան մէջ է գտնվում հին Բուխարը, այդ բառի ամենաընդարձակ իմաստով։ Գարշահոտութիւնից գլուխ է պտտվում, սիրտ խառնվում։

Այնպիսի քաղաքներում, ուր Սարթերը ռուսական ոստիկանութեան խստութիւնների տակ են գտնվում, դարձեալ չեն կարողանում մաքրութիւն պահել, ուր մնաց Բուխարում, որտեղ ոստիկան անգամ չը կայ։

Քաղաքի կենտրոնում մի մեծ մզկիթ կայ, որի առաջ և մի լայն ջրամբար «Լաբբի հովուզ» անունով։ Մի առուով ջուրը թափվում է այդ ջրամբարը, բայց ոչ մի տեղից դուրս չէ գնում։ Ջրամբարի չորս կողմն էլ խանութներով է շրջապատված։ Առաւօտից մինչև երեկոյ այդ խանութպաններն ու շրջակայ թաղերի բնակիչները պպզած այդ հորի ափին, մէկը ատամներն է լուանում, միւսը երեսը, մի ուրիշը աղտոտ ամանն և այլն։ Նոյն ջուրն են բանեցնում նրանք կերակուր և թէյ պատրաստելու համար։ Խմում են դարձեալ այդ ջրից, առանց պարզեցնելու կամ տաքացնելու։

Ահա դա է պատճառը, որ բուխարացիների մեծամասնութիւնը տանջվում է ցաւերից. մէկը աչքացաւից, միւսը խոցերից և այլն։ Եւ դա դեռ այն ժամանակ, երբ խոլերայի պէս հրէշը չը կայ, իսկ եթէ նա էլ մուտք գործեց, այդ դէպքում ի՞նչ պիտի լինի նրանց դրութիւնը։

Օգոստոսի 10-ին ես արդէն Սամարղանդ էի։ Այստեղ էլ միայն մի օր մնացի։ Սամարղանդն էլ Բուխարի պէս երկու մասից է բաղկացած։ հին—«Սարթի քաղաք» և նոր—«Ռուսի քաղաք»։

Իմ տեսած բոլոր քաղաքների մէջ Անդրկասպեան երկրում ինձ Սամարղանդը ամենից շատ դուր եկաւ, մանաւանդ ռուսական բաժինը։ Փողոցները ուղիղ, լայն, երկու կողմից էլ ընդգրկված ծիլ-ծիլ ծառերով ու կարկաչիւն առուներով։ Տները բոլորը նոր տարազով շինված ու սպիտակ գոյնով ներկված, օդը մաքուր ու պարզ։ Բացի այդ բոլորը, քաղաքը ունի և մի քանի զբօսատեղիներ ու քաղաքային այգիներ, որտեղ առաւօտից մինչև երեկոյ ստուերախիտ ծառերի տակ մեծերը զբօսնում, իսկ երեխաները խաղում, վազվզում և ուրախ ժամանակ են անցկացնում։

Բոլորովին այլ է հին քաղաքը. այդտեղ ամեն ինչ սրա հակառակն է։ Նոյն կեղտոտ փողոցներն ու ջրանցքները, նոյն տգէտ ամբոխը, նոյն «քաքարչիներն» ու «չայչիները», ինչ և Բուխարայում. այդքանը դեռ բաւական չէ, իւրաքանչիւր քայլափոխում դուք կը պատահէք մէկ «դօշը» բաց սարթի, որը փրփուրը բերանին կիտած, մի մեծ ջրի «ղալիան» գըրկած, սրան-նրան է դիմում անցնողներից և «թաւազայ» անում ղալիանը։ Բոլորն էլ մի մի անգամ քաշում և շարունակում են իրանց ճանապարհը։ Քիչ են այնպիսի «ձրգ» տուողների թիւը, որոնք փող են վճարում։ Մեծամասնութիւնը «ալլահխաթըրնայ» է քաշում ու հեռանում, երկու ձեռքով միրուքը սղալելով։

«Սուաբը» լաւ բան է, ես ոչինչ չունեմ, բայց այդ կերպ սուաբ անելը խոլերայի ժամանակների բան չէ։

Սամարղանդում հայեր շատ կան։ Այդտեղ էլ, ինչպէս և միւս քաղաքներում, նրանք վաճառականութեամբ են պարապում։ Խմիչքներ ծախողների և հիւրանոց պահողների թիւը այս կողմերում, մանաւանդ Սամարղանդում, զգալի կերպով աւելանում է տարէց-տարի.—մի բան, որ այնքան էլ ցանկալի չէ մեզ հայերիս համար։ Միթէ ուրիշ գործ չը կայ անելու։

Կարճ ժամանակի ընթացքում, Սամարղանդի հայերը Բէգլիլեան քահանայի եռանդուն գործունէութեան շնորհիւ արդէն պատրաստի նոր աղօթատուն ունեն։ Տէր հայրը շատ անգամ է ապացուցել, որ գիտէ դէպի իր ժողովուրդը ունեցած սէրը կենդանի գործով պսակել. բայց այս անգամ աւելի ևս։ Աղօթատունը բաւականին մեծ բակ ունի և յայտնի փողոցների էլ վրա է։ Այդ բակի միւս ծայրում շինվում է նաև բնակարան քահանայի համար, որը մի քանի սենեակից է բաղկացած և շուտով պատրաստ կը լինի։

Սամարղանդում եղանակները զգալի կերպով զովացել են։

Ար. Բաղդասարեան

ՆՈՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Սեպտեմբերի 2-ին Թիֆլիսի դատաստանական պալատում դռնփակ քննվում էր Ալէքսանդրապօլի 2 բնակիչների՝ Պերճ Ամատունու և Ալէքսանդր Տէր Մինասեանի գործը։ Նրանք մեղադրվում էին Դարդիմանով գօրօդօվօյի սպանութեան փորձի մէջ։ Այդ գործն արդէն քննվել է Երևանի նահանգական դատարանում և մեղադրեալներն արդարացել են, բայց նահանգական դատարանի պրօկուրօրը բողոքել էր և գործն անցել էր Թիֆլիսի դատաստանական պալատը։ Այստեղ մեղադրում էր պրօկուրօրի օգնական Ն. Ի. Նեստելբերգերը, պաշտպանում էին Պ. Ն. Մալեանտօվիչ (Մօսկվայից) և Տ. Ն. Յովհաննիսեան երդուեալ հաւատարմատարները։ Երկարատև խորհրդածութիւնից յետոյ պալատը հաստատեց Երևանի նահանգական դատարանի վճիռը—այսինքն՝ արդար ճանաչել նրանց։ Վճիռը յայտարարվեց դռնբաց։

—

Թավրիզի ռուսաց հիւպատոսը օգոստոսի 31-ից հեռագրում է, որ Թավրիզում, նոյն ամսի 30-ին ռուս բժիշկները նկատել են խոլերայով հիւանդանալու մի դէպք։ Հիւանդացողը կառապան է, որը եկել է Մարաղայից։

—

Թիֆլիսի քաղաքային առաջի ապաստարանի կառավարչի զեկուցումից երևում է, որ անցեալ օգոստոս ամսում ապաստարանում գիշերել են ընդամենը 683 հոգի, որոնցից 652 տղամարդիք, 31 կանայք։ Ըստ ազգութիւնների եղել են՝ ռուսներ 159 տղամարդիկ, հայեր՝ 313 տղ., վրացիներ՝ 125 տղ. 31 կին, թուրքեր՝ 31 տղ, և զանազան ազգութիւններ՝ 20 տղամարդ։

—

Թիֆլիսի նահանգական վարչութեան բժշկական բաժինը ուղարկեց գաւառական սանիտարական գործադիր յանձնաժողովներին այն պարտադիր կանոնները, որոնք վերաբերում են գաւառների սահմաններում խոլերայի դէմ կռուելուն։

—

Թուրքաստանի գեներալ-նահանգապետը հեռագրել է Անդրկասպեան շրջան կառավարչին հետևեալը. «Սեպտեմբերի 1-ին աղօթելով սկսեցէք պարապմունքները բոլոր կրթական հաստատութիւններում»։ Այդ հեռագիրը, ինչպէս ասում է «З. Об.» լրագիրը, ծառայում է իբր պատասխան Անդրկասպեան երկրի կառավարչի կրկնակի խնդրին՝ յետաձգել գիմնազիաների բացումը։

—

Մեզ հաղորդում են, որ երգիչ Ս. Բ ա ր խ ու դ ա ր ե ա ն շուտով պէտք է կօնցերտներ տայ Երևանում, Ալէքսանդրապօլում, Կարսում, Գանձակում և Բաթումում։ Վերջին ռեցենզիաները, որոնք խօսում են Բարխուդարեանի մասին, յայտնում են, որ երգիչը զգալի առաջադիմութիւն է արել երգեցողութեան մէջ։ Բարխուդարեան դրամատիկական տենօր է և աշակերտել է Միլանի երաժշտագէտ Օրտեզիի մօտ։ Նա մտադիր է հոկտեմբերի սկզբին մի կօնցերտ էլ տալ Թիֆլիսում։

—

Թիֆլիս, Հաւլաբարի Արաքսեանի Թատրոնում շաբաթ, սեպտեմբերի 4-ին, հայ թատերասէրների խումբը կը ներկայացնէ «Քանդած Օջախ» Գ. Սունդուկեանի կօմէդիան և «Ճաշ Արկադիայի մօտ» (վրացերէն լեզուով) կօմէդիա 3 գործողութեամբ, հեղինակութիւն Ն. Գոլուստօվի։ Սկիզբն է $8^1/_2$ ժամին։

—

Թիֆլիսի քաղաքային արհեստաւորների դպրոցի տեսուչը իբրև պատասխան քաղաքագլխի տեղապահի, յայտնում է, որ ներկայ տարում զուգընթաց դասատների փակելը չէ նախատեսվում, ուստի ուսուցիչների ռոճիկների վերաբերմամբ կրճատում չը պէտք է լինի։ Ներկայ տարում ընդվողներ առաջին դասատան համար եղել են 140 հոգի, որոնցից ընդունվել են 71 հոգի. ոչ մի տարի այսքան աշակերտներ չեն ընդունված դպրոցում. բոլոր աշակերտների թիւն է 195 հոգի։

—

Թիֆլիսի Օրթաճալա քաղաքամասի այգետէրերը խնդիր են ներկայացրել քաղաքային վարչութեան, որ շտապեցնէ այգիների մասում Կուր գետի բազուկի վրա կամուրջ շինելու գործը։ Այգետէրերն աւելացնում են, որ եթէ քաղաքային վարչութիւնը յիշված կամուրջի շինութիւնը ուշացնում է դրամական պակասութեան պատճառով, իրանք կարող են ծախքերի մի մասն իրանց վրա առնել։

—

Բ ա գ ո ւ ի նահանգապետը զեկուցել է կառավարչապետի դիւանին, որ օգոստոսի 31-ին Բագու քաղաքում խոլերայով հիւանդացել են մի ռուս և մի թուրք կին. երկուսն էլ տարվել են Միքայէլեան հիւանդանոց, ուր թուրք կինը մեռել է նոյն օրը։ Սեպտեմբերի 1-ին հիւանդացել է մի թուրք կին էլ, որը գտնվում է իր տանը։

—

«Р. Л.» լրագրի ասելով, ռուսական ս. Սինօդը յայտնել է, որ հոգևորականների և եկեղեցիների գանձանակներով հաւաքած նուէրները ռուս-ճապօնական պատերազմի ընդհանուր կարիքների համար մինչև օգոստոսի 1-ը հասել է 3,320,913 րուբլի 4 կօպէկի։

—

ԽԱՆԴՕ գիւղից (Ախալքալ. գաւառ) մեզ գրում են. «Այս ամառ աւազակութիւնը մեզանում քիչ չէ։ Անցեալ օրերին գիշերով թուրք աւազակները գնում են Ղզլքիշլա գիւղի նախիրից կովեր և եզներ գողանալու, բայց շնորհիւ պահապան հովուի արիութեան, մի մարդ մեռած թողնելով փախչում են։ Ամսիս 20-ին էլ մի ուրիշ աւազակների խումբ գիշերով, երբ խանդօցիք սարից խոտ բերելիս Լօմադուրցխ գիւղի մօտ մի քիչ ուզեցել են հանգստանալ, ահա այդ ժամանակ յոգնած գիւղացիների ձեռքից երկու զոյգ եզ են խըլում, թողնելով թշուառ գիւղացու խոտով լի սայլը ճանապարհին։ Իսկ մի հինգ օր առաջ էլ Ալաստան գիւղից, էլի գիշերով, գողանում են վեց ձի. այսպէս և ուրիշ գիւղերից»։

—

ՔԻՇԻՆԵՒԻՑ մեզ գրում են. «Կիրակի, օգոստոսի 22-ին, տեղիս հայոց ուսումնարանում, Սարգիս քահանայ Թաթսիզեանցի նախագահութեամբ, կայացաւ ծխականների ժողով. 75 հրաւիրված ծխականներից ժողովին ներկայ էին միայն 27 հոգի։ Զբաղմունքի առարկաներն էին նոր երէցփոխի և երեք հաշուեքննիչների ընտրութիւնը։ Վերընտրվեց նախկին երէցփոխ ինժեներ Ա. Խաչիկեանց, որը մի եռանդուն և գործունեայ երիտասարդ է։ Հաշուեքննիչներ ընտրվեցին պ.պ. Պ. Փափազեան, Մ. Կարճիկեան և Դաւիդով։»

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՇՈՒՐՋԸ

Մինչև ո՞րտեղ կը նահանջեն ռուսները։ Այն հարցը, թէ որտեղ կը վերջանայ ռուսաց բանակի նահանջումը Լեաօեանի կռւից յետոյ, հետաքրքրում է «Neue Freie Presse» լրագրի պատերազմական աշխատակցին։ Նրա կարծիքով, նոյեմբերի ցրտերի հետ պէտք է դադարեն ամեն տեսակ պատերազմական գործողութիւններ Մանջուրիայում։ Հազիւ ռուսներին աջողվի այս շրջանի ընթացքում ձեռք բերել արշաւման համար անհրաժեշտ թուական գերակշռութիւնը։ Ձմեռային արշաւանքը Մանջուրիայում անհնարին է նոյն իսկ սաստիկ ցրտերին սովոր ռուսաց զօրքերի համար, ջրի պակասութեան պատճառով, թէև ձմեռային ցրտի ժամանակ, բոլոր գետերը և նոյն իսկ մեծերը, սառչում են մինչև տակը։ Ռուսական բանակի տեղաւորութեան ամենամօտ շրջանը պէտք է համարել Խունխէնից դէպի հիւսիս վայրը, որ առանձին նշանակութիւն է ստանում շնորհիւ Մուկդէնի, որ Մանջուրիայի քաղաքական և արդիւնաբերական շահերի կենտրոնն է։ Այդ շրջանը գտնվում է Տայցիխէից 60 կիլօմէտր հեռու և ճակատի առաջ ունի Խունխէ նշանաւոր գետը, որը շնորհիւ իր հունի, Մուկդէնից դէպի հարաւ-արևմուտք չէ կարող սակայն կանգնեցնել թշնամու արշաւումը այդ կողմից։ Ճապօնացիները, հաւանօրէն, չեն մնայ Լեաօեանում, բայց ձգտելու են մինչև ցրտերը ընկնելը գրաւել Մուկդէնը, որը հարաւից բաց է արտիլերիական կրակի համար։ Թևային պատսպարման պակասութիւնը արևմուտքից, այն յարմարութիւնները, որ ներկայացնում է Խունխէ գետի վերին հոսանքը անցնելու համար, դրկում են պաշտպանող կողմը հնարաւորութիւնից՝ երկար ընդդիմանալու թշնամու շրջանային շարժումներին։ Ապա, հիւսիսում, կարելի է ցոյց տալ Տէլինի վրա, Լեաօխէ գետի մօտ. վերջինս գտնվում է Մուկդէնից 80 կիլօմէտր հեռու և այն առաւելութիւնը ունի, որ նրա վրա չեն տարածվում ճապօնացիների նուաճողական ձգտումները։ Մի անգամ որ արշաւանքը սկսվեց, նա պէտք է վերջանայ միայն թշնամու գործողութիւնների շրջանից դուրս, այնպէս, որ զօրքերը կարողանաս վայելել հանգստութիւն և անդորրութիւն, որ այնքան կարևոր է պատերազմական գործողութիւնները սկսելու համար։ (Русь)

Ինչ է՞ ընկել ճապօնացիների ձեռքը։ Ինչպէս հեռագրում են «Neue Freie Presse» լրագրին Լոնդոնից, Լեաօեանը առնելուց յետոյ, ճապօնացիների ձեռքն ընկաւ հետևեալ պատերազմական որսը—132 վագօն ուտելիք, 38 վագօն

ռազմամթերք, 97 հատ մեծ մասամբ անփաս դաշտային թնդանօթներ և հազարաւոր հրացան, ատրճանակ և թուր։ Օգտվել այդ թնդանօթներով ճապօնացիները չէին կարող, որովհետև նրանք ձիերի մեծ պակասութիւն են զգում։ Միւս կողմից «Lokal Anzeiger» թերթի թղթակիցը հաստատում է, որ ոչ մի հատ դաշտային թնդանօթ չէ ընկել ճապօնացիների ձեռքը, բացի 24 պաշարողական թնդանօթներից, որ նահանջման ժամանակ դժուար էր հետը տանել։ Ինչ վերաբերում է Լեաօեանի կուէին, նոյն լրագրի խօսքերով, ճապօնական բանակի մօտ գտնվող թղթակիցները, ամենքը գովում են ռուսաց գինուորների քաջութիւնը։ (Рус. Вѣд.)

Հնարաւոր է՞ միջամտութիւնը։ Նախկին ֆրանսիական ծովային մինիստր Լանէսսան «Siecle» լրագրի մէջ հարց յարուցեց թէ ժամանակ է, որ մի երրորդ, ոչ շահագրգռված պետութիւն միջամտէ՝ վերջ դնելու պատերազմին Ռուսաստանի և Ճապօնիայի մէջ։

Լանէսսանի կարծիքով ոչ Ֆրանսիան, ոչ Անգլիան չեն կարող առաջարկել իրանց ծառայութիւնները, որովհետև այդ երկու պետութիւնները կապված են դաշնակցական յարաբերութիւններով պատերազմող կողմերի մէկի հետ և այդ պատճառով Ռուսաստանը անվստահութեամբ կը վերաբերվի Անգլիայի միջնորդութեան, իսկ Ճապօնիան—Ֆրանսիայի։ Աւելի նպաստաւոր դրութեան մէջ են գտնվում Միացեալ-Նահանգները, բայց այնուամենայնիւ միջնորդի դերը աւելի վայել է Գերմանիային, որ ներկայ ընդհարման մէջ ոչ մի ուղղակի շահ չունէ։ Գերմանական կայսրը կարող էր դուրս գալ միջնորդի դերում, որը շատ գրաւիչ պէտք է լինի նրա համար, յայտնի լինելով իբրև եւրոպական խաղաղութեան եռանդուն պահապան։ Գերմանական կայսրը պէտք է օգուտ քաղէ դէպքից՝ վերականգնել խաղաղութիւնը երկրագնդի միւս ծայրում։ (Рус. Вѣд.)

Հայրենասիրութիւնը ճապօնացիների մէջ։ «Köln. Zeit.» լրագրի խօսքով պատերազմը Ռուսաստանի հետ առաջ է բերել ճապօնացիների մէջ մեծ պատրաստականութիւն՝ զոհել բոլոր իրանց ստացուածքը յօգուտ պետութեան։ Լրագիրը, ի թիւս այլոց, առաջ է բերում հետևեալ փաստը։ Երբ Իյէան, Տօկուգավայի ցեղի հիմնադիրը, խլեց Գիդէյօրից նրա Օսակա ամրոցը, նա գտաւ այնտեղ ոսկու 300 ձոյլեր, մի միլիօն իէն արժողութեամբ. նա այդ ոսկին կտակեց իր երկրորդ որդի Իօշինաօին, Օվարի ցեղի առաջին Դայմիօսին, այն պայմանով, որ այդ դրամները պէտք է զոհվեն ազգային կարիքի դէպքում։ Օվարի ցեղի այժմեան պետը՝ մարկիզ Գիրէ եկաւ այն եզրակացութեան, որ այժմ հասել է ժամը օգուտ քաղել այդ դրամագլխով։ Նա գնաց Իօշինաօի գերեզմանի վրա, ցոյց տուեց հանգուցեալի ոգուն այն, թէ ներկայումս, իրանց ցեղի հիմնադրի՝ Իյէիյ կամքի համաձայն, դրամները պէտք է գործադրվեն ազգային նպատակով և ապա յանձնեց բոլոր այդ դրամագլուխը պետական գանձարանին (Рус. Вѣд.)

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ

ՌՈՒՍԱՑ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

2 սեպտեմբերի

ՏՕԿԻՕ, 1 սեպտեմբերի։ (Րէյտէր)։ Գեներալ Նօզզուի հեռագիրը. «Կենտրօնական զօրքը օգոստոսի 21-ին առաւօտեան 5 ժամին շարունակում էր իր յարձակողական շարժումը Լեաօեանից դէպի հարաւ։ Մեր աջակողմեան զօրասիւնի ռազմամթերքները սկսեցին սպառվել, թշնամու կրակը չէր թուլանում։ Կանգ առնելու հետևանքը այն կը լինէր, որ կը մեծանային մեր կորուստները։ Երեկոյեան 6 ժամին մեր զօրքերը վերջապէս շտուրմի ենթարկեցին թշնամու ամրութիւնները Հվէյֆօմեաօում, ուր ռուսների կրակը աւելի թուլացաւ։ Առաջ ձախ զօրասիւնը մօտեցաւ թշնամու խրամատներին, սպասելով յարձակման վայրկեանին, բայց որովհետև արագաձիգ արտիլերիական կրակը չէր թուլանում, այդ պատճառով յարձակումը չաջողվեց։ Այդ րօպէին զօրասիւնը նկատեց աջակողմեան զօրասիւնի արշաւումը և ինքն էլ առաջ շարժվեց։ Կենտրօնի զօրաբաժինները և աջ զօրասիւնի ձախ թևը գրոհ տուեցին արտիլերիական և հրացանային սաստիկ կրակի տակ, ներս խուժեցին առաջապահ ամրութիւնները և, սպանվածների կոյտերի վրայից թռչելով, մօտեցան ռուսական խրամատներին։ Երեկոյեան 7 ժամ 50 րօպէին 20-դ գնդին աջողվեց վերջապէս բարձրանալ Հվէյֆօմեաօի արևելեան բէզուտի պատնէշի վրա, որը յետոյ գրաւվեց. միւս բատալիօնը, որը կռիւ էր մղում 20-դ գնդի աջ կողմում, յարձակվեց նոյն բէզուտի վրա։ Արևմտեան թևի վրա ձախ զօրասիւնը, յամառ դիմադրութեան հանդիպելով, ստիպված էր միայն երկու հարիւր ոտնաչափ հեռաւորութեամբ թշնամու պատնէշներից, բայց արևմուտի ժամանակ գրաւեց խրամատները։ Թէպէտ կենտրօնական զօրաբաժինը նոյնպէս գրաւեց պատնէշները, բայց ստիպված էր պատերազմելու ռուսների հետ, որոնք նրա վրա ուղղեցին սաստիկ հրացանային կրակ Լեաօեանի պատերից։ Վերջապէս երեկոյեան 10 ժամ 20 րօպէին մեր զօրքերը գրաւեցին Լեաօեանի հարաւային դռները և ժամանակաւոր բանակ դրին այնտեղ։ Ձախ զօրասիւնը արշաւում էր հիւսիսային կողմից Ջէնլիուանից, բայց ի նկատի ունենալով, որ հակառակորդի կրակը չէր թուլանում, չը կարողացաւ առաջ շարժվել։ Գիշերվայ 12 ժամ 30 րօպէին զօրասիւնը սակայն միաժամանակ յարձակում գործեց թշնամու պատնէշների ամբողջ գծի վրա և գրաւեց նրանց։ Մեր զօրքերը գրաւեցին Լեաօեանի հիւսիսային մասը։ Աջ զօրասիւնը օգոստոսի 21-ին կորուստ ունեցաւ 3000, ձախ զօրասիւնը 800 մարդ։ Չը նայելով ծանր պայմաններին, որոնց մէջ գտնվում էր զօրքը, օգոստոսի 22-ին լուսաբացին Լեաօեանից դէպի արևելք զօրաբաժին ուղարկվեց ռուսներին հալածելու համար, բայց զօրքերը չը կարողացան գետն անցնել, որովհետև օգոստոսի 21-ին գիշերը ոչնչացրին գետն անցնելու բոլոր միջոցները»։

ՊԷԿԻՆ, 1 սեպտեմբերի։ (Րէյտէր)։ Զօրքը վերակազմելու և բարւոքելու համար փողի ստիպողական անհրաժեշտութեան պատճառներն այն են, որ ցանկանում են բաւարար ոյժ ունենալ բերդապահ զօրքեր պահպանելու համար Մանջուրիայում և նրա պաշտպանութեան համար, երբ Ճապօնիան կը վերադարձնէ Մանջուրիան Չինաստանին և, բացի դրանից ցանկանում են պատրաստ լինել դիմադրելու պատերազմից յետոյ Չինաստանի բաժանման հնարաւոր ենթադրութեանը, որից շատ երկիւղ են կրում։

ՖԻԼԻՊՊՕՊՕԼ, 1 սեպտեմբերի։ (Դիմադրական շրջաններից) Ալբանացիներին արած առաջին վիջումների պատճառով նրանք չափազանց պահանջկոտ դարձան։ Նոր պահանջներն են՝ ներումն շնորհել բոլոր դատապարտված ալբանացիներին, հարկ չառնել գրաստից, արգելել զանգահարութիւնը քրիստոնեայ եկեղեցիներում և փոխել քրիստոնէական դպրոցները։ Շաքիր-փաշան զօրք պահանջեց։—Ծիզդչէն Եէչինեան վանքի մօտ կոտորածի լուրերը,—Քաղաքացիական գործակալները վաղը կուղևորվեն Ուսկիւբ ալբանական շարժումը ուսումնասիրելու համար։

ԼԻՈՅԷՐՆ, 1 սեպտեմբ։ Բացվեց միջազգային օֆտալմօլօգեան (աչքաբուժական) կօնգրէսը։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Գեներալ-ադիւտանտ Ալէքսէեվի հեռագիրը Նորին Կայսերական Մեծութեան Անունով 1904 թ. սեպտեմբերի 1-ից. Կօմանդօրեան կղզիների հրամանատար պետական խորհրդական Գրեբնիցկի, որը ուղարկված էր ուտեստի պաշարներ հասցնելու Պրիմօրեան շրջանի հիւսիսային գաւառներին, Եակուտսկում օգոստոսի 31-ին տուած հեռագրով զեկուցանում է, որ Կօմանդօրեան կղզիները պաշարված են ճապօնական և անգլիական նաւակներով։ Մինչև յուլիսի 15-ը նաւակները գլխաւորապէս գնում էին գտնելու կուղբի բռներ։ Նրանցից երկուսը շոգեշարժ են, զինաւորված թնդանօթներով։ Դիմադրութեան ժամանակ սպանվեցին 10 ճապօնացիներ։ Վիրաւորվածների թիւն մեծ է։ Մենք կորուստներ չունենք։ Կամչատկայում մինչև յուլիսի 31-ը այրված են ճապօնական 5 ձըկնորսական նաւակներ։ Կօմանդաները սպանված են։ Ճապօնացիները յուլիսին գրաւեցին Օզեօրնայան նաւատորմի պաշտօնաթող լէյտենանտ Գէտդժիի հրամանատարութեամբ, ամբարտակած բանակ շինեցին, զրադվեցին ձկնորսութեամբ, տանելով արդիւնքները երեք նաւակներով, կողոպտեցին Եավինօն, բարձրացրին ճապօնական դրօշակը մատուռի վրա և յայտարարութիւն կպցրին Ճապօնիայի հետ միանալու մասին սպառնալիքով, որ նա, ով կը պոկէ յայտարարութիւնը, կը սպանվի։ Բնակիչների հրաւիրում էին հպատակվել Ճապօնիային, հովանաւորութիւն յայտարարելով։ Պահեստի ունտէր-օֆիցէր Սօտնիկօվ, 120 զինուորներ ունենալով իր հրամանատարութեան ներքոյ, որոնք բաղկացած էին պահեստի զինուորներից, կօզակներից և կանչատալներից, խորամանկութեամբ Եավինօ կանչվեց լէյտենանտ Գէտդժիին և դոկտոր Օդա Նաօտարօին և կալանաւորեց նրանց։ Յուլիսի 26-ին նա յարձակում գործեց Օզէրնայի վրա, որի ժամանակ սպանվեցին 17 ճապօնացիներ, մեզ մօտ վիրաւորվեցին 5 մարդ, նրանցից 1 ծանր. վիրաւորվածը մեռաւ։ Արևելեան ափին Կամչատկայից առ այժմ յայտնի է միայն, որ ճապօնացիները կողոպտել են Ուկան։ Օխօտսկից եկած Գրեբնիցկին վկայում է, որ Կամչատկան իշխանութեան առաջին կոչին հաւատարիմ մնաց հին աւանդութիւններին և հրացան վերցրեց, պատրաստ թափել իր արիւնը հաւատի, Ցարի և հայրենիքի համար։ Վերոյիշեալի մասին ամենահպատակօրէն զեկուցանում եմ Ձեր Կայսերական Մեծութեան»։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Գեներալ-ադիւտանտ Ալէքսէեվի հեռագիրը Նորին Կայսերական Մեծութեան անունով 1904 թ. սեպտեմբերի 1-ին. «Ամենահպատակօրէն զեկուցանում եմ Ձեր Կայսերական Մեծութեան, որ գեներալ-ադիւտանտ Ստեսսելից ստացված են զեկուցումներ հետևեալ բովանդակութեամբ. 1) օգոստոսի 18 ից։ Չինացիներից ստացված տեղեկութիւններով, ճապօնացիները ամրացրել են Սամսօն սարը և դրել են նրա առաջ ականներ։ Պօրտ-Արտուրի մօտ նրանք սաստիկ ամրանում են և գիշերները դնում են նոր բատարէաներ։ Տախէ ծոցում որսում են ականներ։ Մեր զօրքերին ձգել էին պրօկլամացիաներ՝ անձնատուր լինելու խորհրդով։ Գեներալ-ադիւտանտ Ստեսսելը տեսնում է դրա մէջ խոստովանութիւն հակառակորդի կողմից իր գործողութիւնների անաջողութեան մասին։ Թագաժառանգ Ցեսարեվիչ Ալէքսէյ Նիկօլաէվիչի ծնընդեան ուրախալի լուրը պահակազօրքի բոլոր զօրականներից ընդունվեց աննկարագրելի ոգևորութեամբ։ Գեներալ Ստեսսելին ամենաողորմածաբար գեներալ-ադիւտանտ նշանակելուն և գնդապետ Սեմէնօվին՝ Ձեր Կայսերական Մեծութեան մօտ ֆլիգէլ-ադիւտանտ նշանակելուն մէջ պահակազօրքը տեսնում է նշան արքայական ուշադրութեան դէպի բերդի պաշտպանները». 2) Օգոստոսի 20-ին. «20-ի գիշերը թշնամին արշաւումն սկսեց Բարձր և Երկար սարերի վրա, հարուածելով նրանց։ Մի և նոյն ժամանակ կրակ բացվեց արտիլերիական կրակով նրա առաջաւոր շղթաների վրա, որ իր ժամանակին յայտնագործվեց։ Թշնամու բատարէան դիպաւ ինքնապայթուցիկ ֆուգասներին և կորուստներ կրեց։ Մի քանի ժամից յետոյ արշաւումը յետ պահվեց բացառապէս կրակով։ Մեր կորուստները չնչին են». 3) Օգոստոսի 21-ից. «Թշնամին ուժեղանում է բերդի արևմտեան ճակատի դէմ. շարունակվում է ամրոցների, ինչպէս և բերդի և նաւահանգստի ներքին մասերի հարուածումը։ Նախընթաց օրը և գիշերվայ ընթացքում բաց են թողված քաղաքի վրա 250 ռումբ։ Էսկադրան ամբողջ ժամանակ բերդի առաջ է կանգնած»։

ԼԵԱՕԵԱՆ, 29 օգոստոսի։ (Րէյտէր)։ Ճապօնական բանակը հանգստանում է Լեաօեանում։ Կամուրջները ուղղվում են։ Գրաւած առարկաների թւում գտնվում են սայլեր, հրացաններ, շինելներ և ուրիշ հագուստ, ֆուրաժ և ուտեստի պաշար։

ՏԷԼԻՆ, 1 սեպտեմբերի։ Մուկդէնը դատարկելու մասին առայժմ խօսք չը կայ։ Պատերազմական գործողութիւնները, երևի, կը շարժվեն աւելի դէպի արևելք։

ԿՕՊԵՆՀԱԳԷՆ, 1 սեպտեմբերի։ Լրագիրներն ասելով, Շվեդիայից այստեղ շոգենաւով եկած ճապօնացին սպասում էին նաւահանգստում գաղտնի ոստիկանութեան գործակալները և հսկում էին նրա վրա մինչև Կօրզօէր գնալը։ Մի քանի ոստիկաններ գնացին այնտեղ։ Ճապօնացիների վրա յետնագոյն հսկողութիւնը իր վրա առաւ ոստիկանապետը, որը արգելեց հեռագրական դրասենեակներին ընդունել և ուղարկել ճապօնացու ծածկագիր հեռագիրները։ Ենթադրում են, որ ճապօնացու միսսիան կայանում է նրա մէջ, որ հետևէ ռուսաց նաւատորմին, երբ նա Մեծ Բելտից անցնէ։

ԲԱԳՈՒ, 2 սեպտեմբերի Օգոստոսի 25-ից։ մինչև սեպտեմբերի 2-ը խօլերայով հիւանդացան չորս հոգի և մեռան երեքը։—Հասաւ Բարձրագոյն հրամանով ուղարկված՝ խօլերայի դէմ կռւելու համար, կօմս Շուվալօվը։

ՄԱԴՐԻԴ, 1 սեպտեմբերի։ Անիշխանական լրագրի հրատարակչի մօտ կալանաւորվեց մի մարդ, Պարիզից եկած։ Նրան կասկածում են բարձրաստիճան քաղաքական գործիչների կեանքի դէմ սպանութեան փորձ անելու դիտաւորութեան մէջ։ Կալանաւորվածի մօտ գտան 9 դինամիտային փամփուշտ. պայուսակում գտնվեցին անիշխանական գրուածներ։

ՑԻՒՐԻԽ։ Սեպտեմբերի 1-ին բացվում են միջազգային կօնֆէրէնցիայի նիստերը աղջիկների առևտրի դէմ կռւելու համար։ Խորհրդակցութիւններին մասնակցում են 14 պետութիւնների ներկայացուցիչները, որոնց թւում և Ռուսաստանը։

3 սեպտեմբերի

ՏՕԿԻՕ, 2 սեպտեմբերի (Րէյտէր)։ Օյաման հեռագրել է, որ ռուսական դիրքերի դասաւորութիւնը Մուկդէնի ճանապարհի վրա չէ փոխվել։—«Լէնա»-ի ներկայութիւնը Սան-Ֆրանցիսկօում կենդանի հետաքրքրութիւն է առաջացնում։ Այստեղ չեն հասկանում ռուս փոխադրանաւի գալստի նպատակը։ Ճապօնական կառավարութիւնը ուշադրութեամբ հետևում է գործի ընթացքին։

ՆԱԳԱՍԱԿԻՑ 2 սեպտեմբերի (Րէյտէր)։ Անգլիական մի շոգենաւ, ինչպէս ենթադրում են՝ «Լիւցիա»-ն, Պօրտ-Արտուրի մօտ կպել է ականի։ Ազատվել է միայն մի մարդ։ Ենթադրում են, որ շոգենաւն աշխատում է գիծը պատռել անցնել։

ԼՕՆԴՕՆ, 2 սեպտեմբերի «Րէյտէր)։ Ռուսական «Տերեկ» կրէյսէրը օգոստոսի 30-ին Գիբրալտարի մօտ կանգնեցրեց անգլիական «Տրէյխէրբէրտ» շոգենաւը և, նաւաթղթերը քննելով, բաց թողեց։ Օգոստոսի 24-ին «Տերեկը» կանգնեցրել էր անգլիական «Մօրգիտ Գրէդէլ» շոգենաւը և երկու ժամ քննելուց յետոյ թոյլատրեց ճանապարհը շարունակել։

ՎԱՇԻՆԳՏՕՆ, 2 սեպտեմբերի (Րէյտէր)։ «Լէնա»-ի նաւապետը խնդրել է կառավարութիւնից թոյլտուութիւն «Լէնա»-ն զինաթափ անելու և պատասխանի է սպասում այսօր։ Պետական դեպարտամէնտը տեղեկացել է, որ Կասսինին զինաթափութեան կողմն է։ Ծովապետ Գուդրիչին յանձնված է ազդարարել «Լէնա»-ի նաւապետին, որ շուտով յայտնէ իր որոշումը։ Ծովապետ Գուդրիչի Սան-Ֆրանցիսկօում նշանակած յանձնաժողովը ձեռնարկել է «Լէնա»-ի կաթսաների և մեքենաների վերջնական և մանրամասն քննութեան և մտադիր է այսօր վերջացնել քննութիւնը։ Փոխադրանաւի նաւապետը և ռուս հիւպատոսը գնացին ծովային կայարան Մէր Այլէնդը, ուր «Լէնա»-ն ստիպված կը լինի միայն զինաթափութեան դէպքում։

ՉԻՖՈՒ, 2 սեպտեմբերի։ Ճապօնացիները շինել են Աղաւնու ծովախորշի հիւսիսային ափի վրա մի մեծ մարտկոց։

ԽԱՐԲԻՆ, 2 սեպտեմբերի։ (Սեփ. թղթակ.)։ Պօրտ-Արտուրի շուրջը ճապօնական անաջող յարձակումներից յետոյ ընկած են ահագին քանակութեամբ դիակներ, որոնք նեխվելով, վարակում են օդը։ Թշնամին խանգարում է, չէ թողում հաւաքելու նրանց. կրակ է բաց անում մեր սանիտարների վրա, ուշք չը դարձնելով Կարմիր խաչի դրօշակին։ Մարտկոցների և քաղաքի ռմբակոծութիւնը շարունակվում է, թէև երկար ընդհատումներով։ Ճապօնացիները սաստիկ ամրութիւններ և խրամատներ են շինում Արտուրի առաջ։ Մեր բերդապահ զօրքը հոգով առոյգ է։ Պաշարի պակասութիւն դեռ չէ նախատեսվում։ Պօրտ-Արտուրը պատրաստված է երկարատև և յամառ պաշտպանութեան։

3 սեպտեմբերի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Սիմբիրսկի նահանգապետ խսկական պետական խորհրդական Րժէվսկուն հրամայված է լինել Բեսզանի նահանգապետ։—Ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստրի խորհրդի անդամ գաղտնի խորհրդական Րէնարին հրամայված է ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստրի օգնական լինել։ Թագաւոր Կայսրը Բարձրագոյն հրամայել բարեհաճեց նաւատորմի նաւերի ցուցակում մացնել ֆլիգէլ-ադիւտանտ կոմս Շերեմէտեվի միջոցներով բալտիական գործարանում շինվող «Ֆէլդմարշալ կոմս Շերեմետէվ» ականանաւը։—Ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստրը յայտարարում է, որ եկող 1905 թւին, Լիւտտիխում (Բելգիա) միջազգային ցուցահանդէսի առիթով, կը կայանայ դրամների և կնիքների ձեռագիրների վերարտադրութեան միջազգային կօնգրէսը։

ՀՌՕՄ։ Սեպտեմբերի 2-ին երեկոյեան 11 ժամին, թագուհին ծնեց արու զաւակ, որին տրվեց Պիեմօնտի պրինց Ումբէրտօ անունը։ Բարձր նորածնի առողջական դրութիւնը լաւ է։

ՆԻԺՆԷՏԱԳԻԼՍԿ։ Երկրագործութեան մինիստրը այցելեց Նիժնէտագիլեան գործարանը։ Երեկոյեան 10 ժամին մինիստրը գնաց Դեմի-

դօֆների Սալդիննեան գործարանը, և ապա Ալապաեվսկ։ Գործարանատէրերը մեծ յոյսեր են դնում մինիստրի Ուրալ գնալու վրա ուրալեան գործարանների բանւոր ագրարնակութեան հողային բարեկարգութեան տեսակէտից, քանի որ դրա անբարեկարգութիւնը վաղուց նեղում է տէրերին և արգելք է դառնում գործարանների կանօնաւոր ընթացքին։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Պետերբուրգում բաժանվում է գեներալ Բոգդանովիչի նոր հրատարակութիւն—պատկերը Թագաժառան Ցեսարեվիչի Ծննդեան ուրախալի դէպքի առիթով։

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ ԹԱԳՈՒՀԻ ՏԻԳՐԱՆԵԱՆ
ԻՍԱՀԱԿ ՄԵԼԻՔ-ԱՂԱՄԱԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

ԲԺՇԿԱՊԵՏ Բ. ՆԻԱՍԱՐԴԵԱՆԻ

(Կուկիա, Վօրօնցօվի արձանի հանդէպ)

Ամեն օր, բացի կիրակի օրերից։

ԱՌԱՒՕՏՆԵՐԸ

ՁԻՊՕՎԱՆԻ—9—10 ժ. աչքի, ներքին և ներվային։
Մ. Գ. ԱՒԵՏԻՍԵԱՆՑ—10—11 ժ. մորթու, վեներական և վիրաբուժութիւն։
Զ. Ի. ԲԱՐԲԱՆՍԵԱՆՑ—11—12 ժ. մանկաբարձութեան կանանց և երեխայոց հ.
Կ. Ի. ԳԺԵԼԻԵՎ—12—1 ժ. ականջի, քթի և կոկորդի հ.
Գ. Ա. ԹԱՐԽԱՆԵԱՆՑ—1—1½ ժ. ներքին և երեխայոց հ.
Ա. Պ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆՑ—1—1½ ժ. ներքին և երեխայոց հ.
Ա. Գ. ՍՈՂՕԼՕՎ ատամնաբոյժ. 9—11 ժ.

ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ

Ն. Ն. ՌՈՍՏՈՄԲԷԿՈՎ—5—6 ժ. վիրաբուժ. մորթու և վեներական հ.
Գ. Ս. ԼԵՎԻ—6—7 ժ. ներվային (ելեկտրաբուժութիւն), ներքին և վեներական հ.
ԿԻՆ-ԲԺԻՇԿ ՇԵՐԲԻՆԻՆԱ—7—7½ ժ. մանկաբարձութեան և կանանց հ.։
Գ. Ա. ԹԱՐԽԱՆԵԱՆՑ—7½—8 ժ.

Վճարը 50 կ. չքաւորները ձրի։ Համախորհրդի (կօնսիլիումի) և օպերացիայի համար առանձին։

Օ. Ա. ԱՌՎԱՆԻՏԱԿԻ—տանը. ծաղկահատ և բժշկական մարմնամարզ. դիմել 11—1 ժ.։

Հիւանդանոցում ընդունվում են և գիշերօթիկ հիւանդներ։

Հիւանդանոցի կառավարիչ՝ Բժ. Կ. Ի.

ԲԺՇԿԱՊԵՏ

Տ. ԳԷՈՐԳ-ԲԷԳԵԱՆ

ԱՉՔԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ընդունելութիւն ամեն օր.
Առաւօտեան ժամը 9-ից մինչև 12
Երեկոյեան » 5-ից մինչև 7
Վելիամինօվսկայա փողոց № 8։ (և.ո.) 19—100

ԲԺԻՇԿ

Ա. ՄԽԻԹԱՐԵԱՆՑ

Ընդունում է մասնաւորապէս սիֆիլիս, մորթու և վեներական ախտ ունեցող հիւանդներ ամենայն օր 12—2 առաւօտ. և 5—6 երեկ.

Մեծ Վանքի փողոց, տուն Կուզանօվի—դեղատան կից։ (չ. շ.) 2—100

ԲԺՇԿԱՊԵՏ

Գ. Ա. ՀԱԽՎԵՐԴԵԱՆ

Մասնագէտ միզային և սիֆիլիսիքական հիւանդութիւնների,—ընդունում է հիւանդներին առաւօտեան 12 ժ.—1 ժ. երեկոյեան՝ 6. ժ.—9 ժ.։ Կուկիա, Սեմեօնօվսկայեա փ. № 20. (ո. կ. ե։) 3—30

ԲԺՇԿԱՊԵՏ

Գր. Տէր-Գրիգորեանց

ընդունում է հիւանդներին—ներքին (մասնաւորապէս կրծքի) և երեխայոց հիւանդութիւններ. ունի ընտագէնեան կաբինէտ. 154. Միքայելեան պրօսպէկտ, տէլէֆօն 825.
(շ. ե. հ. չ.) 80—105

ԲԺՇԿԱՊԵՏ

Բժշկ. Բ. Նաւասարդեան

տեղափոխվելով Թիֆլիսից ՌՕՍՏՕՎ
Հիւանդներին ընդունում է 11—12 ժ. առ. և 7—8 ժ. երեկոյեան։
Б. Садовая, 136, д. Бакалова.
(ո. կ. ե. հ.) 56—100

ՎԻԵՆՆԱ. ԲԺ. Պ. Մ. ԱՖՐԻԿԵԱՆ

Կազմում է խորհուրդներ տեղիս մասնագէտ-պրօֆէսօրների հետ Ռուսաստանից եկող հիւանդների համար։

D-r med. P. Afrikian.
Հասցէն Wien, I, Tegetthoffstrasse, 1 Pension.
48—50

Լոյս տեսաւ

«ՇՔԵՂ» գեղարուեստական ալբօմի Դ. պրակը, բաղկացած ազգային հին յիշատակարանների 13 կտոր նկարներից, մեծ մասամբ Անիի աւերակներից։ «ՇՔԵՂ»-ի Ա. և Բ. պրակները բոլորովին սպառված են, Գ. պրակից մնում են միայն մի քանի օրինակներ։

Գների վրա կարևոր զեղչ.

ա—«Շքեղ»-ի Դ. պրակը, հատը . 1 ր. 20 կ.
բ—Բացնամակն. ազգային հասարակ. դէմքերով, 85 տեսակ, 100-ը 2 » 50 »
Նոյնը 1000-ը 20 » —
գ—30×40 սմ. մեծութեամբ նկարներ (Հայրիկ, Սահակ, Մեսրոպ, էջմիածին և 10 ուրիշ նկարներ ազգային գրագէտներից) հատը . . — 20 »
դ—30×40 սմ. մեծ. գեղար. նկարներ, հ.— 50 »
ե—18×24 սմ. » » » »— 30 »

Դիմել Тифлисъ, фототипія Гнуни—Маримъ.

Խնդրում ենք մեր գործակալներից բարեհաճել հաղորդելու մեզ, թէ «Շքեղ»-ի Դ. պրակից քանի՞ օրինակ հարկաւոր է ուղարկել իրանց։ (հ. շ.) 4—10

ԳՈՒՏՏԷՆԲԷՐԳ

գրավաճառանոցում վաճառվում են.

ամեն տեսակ հայերէն, ռուսերէն, և ֆրանսերէն դասագրքեր, ատլասներ, գլօբուսներ և այլ դասական առարկաներ։ Գումարով գնողներին բաւարար զեղչ է լինում։ Պատուէրները կատարվում են ամենայն ճշդութեամբ և շուտափոյթ։ Վերադիր վճարով ցանկացողները պէտք է ուղարկեն անպատճառ կանխավճար։

Դիմել՝ Книжный магазинъ "Гуттенбергъ" Дворцовая), Г. Галустяну. 3—4

Ընդունում եմ ձեռնտու պայմաններով

ԳԻՇԵՐՕԹԻԿ

աշակերտներ. Бебутовскій пер. домъ Симонянпа. (ո. կ. ե.) 3—6

Հարկաւոր է հայերէն և ռուսերէն լեզուներ լաւ իմացող ՀԱՅ ՈՒՍՈՒՑՉՈՒՀԻ Վերին-Ագուլիս գնալու համար։ Պայմանների մասին կարելի է տեղեկանալ Бебутовская ул. д. № 45, кв. Аветисова. (ո. կ. ե.) 3—3

ԿՐՕՆԻ ԴԱՍԱԳՐԵՐ

Աշակերտաց համար

			ր.	կ.	
1.	Դասատետր կրօնի I տարի	—	25	25% զ.
2.	» » II »	—	20	20% զեղչ
3.	» » III »	—	30	
4.	Հին-ուխտ (ընդարձակ) .	—	45	
5.	» (համառօտ) .	—	35	
6.	Նոր-ուխտ . . .	—	40	
7.	Գործք առաքելոց . .	—	40	
	Ուսուցչաց համար			
8.	Ուղեցոյց (մեթօդիկայ) հին-ուխտի . . .	1	75	35% զեղչ
9.	Ուղեցոյց (մեթօդիկայ) նոր-ուխտի . . .	2	5	
10.	Ուսուցումն քրիստոնէական կրօնի Դ. . .	1	50	
11.	Ուսուցումն քրիստոնէական կրօնի Ե. . .	—	50	

Ցանկացողները կարող են դիմել հետևեալ հասցէով.

1) Тифлисъ, священнику С. Саакянцъ, Коммерческое училище.
2) » Книжный магазинъ «Гуттенбергъ»
3) » » «Центральный».

Դասագրքերիս պահեստը առժամ գտնվում է պ. Ալէքսանդր Ամիրաղեանցի մօտ (Карвансарай Тамамшева, мануфактурный магазинъ А. Амирагова).

Ցանկացողները նրանից ևս կարող են պահանջ անել։

Սահակ քահ. Սահակեանց
ր. ա. օ. յլ.—օ. օր-մէջ ս. ա. օ. 45—66

ՎԱՌՎԱՌԻ ԵՒ ՍՏԵՓԱՆ ՍՄԲԱՏԵԱՆՑՆԵՐԻ

ուսումնարանում աւանդվում են՝ կրօն (հայոց լեզուով), ռուսաց լեզու, թուաբանութիւն, հայոց լեզու և գեղագրութիւն և տարվայ ընթացքում պատրաստվում են քննութեան երեխաներ զանազան միջնակարգ դպրոցների և Լազարեան ճեմարանի համար։

Ուսումն սկսվում է օգոստոսի 10-ից։ Ռօստով Դ/վ, Տուրգենեվսկաեա փողոց, տուն եղբ. Ունանօֆների, № 4. (ա.օ) 22—25

Մեզ մօտ վաճառվում են ի միջի այլոց

Զէյթունցի «Զէյթունի անցեալն և ներկայէն» հ. Ա. և Ա. գ.	.	2 ր. 75 կ.
Րաֆֆի «Դաւիթ բէկ» 3 հատորը		3 » 50 »
» «Սամուէլ» 3 »	.	3 » 50 »
» «Տաճկահայք» .	.	— 50 »
» «Ոսկի աքաղաղ»	.	1 » — »
Աւթանդիլեան Խ. «Պատկերներ Րաֆֆիի կեանքից» . .	.	— 40 »

Լոյս տեսաւ և շուտով կը վաճառվի Րաֆֆիի «ԿԱՅԾԵՐԻ» II և III հատորները։ Գինն է 3 ր. վերադիր վճարով ցանկացողները պէտք է կանխավճար ուղարկեն։

Դիմել՝ Баку, Оганесу Газанчіанцу (на Парапетъ). հ. շ. ե. 3—3

ՀԵՐՄԷՍ

ՏՊԱՐԱՆԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

ՏՊԱՐԱՆԸ

Տեղափոխվել է իր հին բնակարանից—(Միքայէլեան փող. № 81) նոր շինութիւնը՝
Мадатовская փող. № 15 Ալէքսանդրեան այգու հանդէպ

Եւ կապեր հաստատելով եւրօպական նշանաւոր ֆիրմաների հետ, շարունակաբար ստանում է արտասահմանից տպարանական տեխնիքայի նորութիւններ,—(թղթեր, ներկեր, զարդեր և այլն) որոնք և հնարաւորութիւն են տալիս չափաւոր գներով

ՄԱՔՈՒՐ ԵՒ ՃՔԵՂ ՏՊԱԳՐԵԼՈՒ

Ամեն տեսակ գրքեր, գունաւոր պատկերներ, հաշիւներ, բլանկներ, տոմսեր և այլն։

Օտար քաղաքներից դիմել՝ Тифлисъ, типографія „Гермесъ". արտասահմանից՝ Tiflis Imprimerie "Hermes". 7—10

Ներսիսեան դպրոցի Ա. պատրաստականում (անգրագէտների դասարանում) մի քանի ազատ տեղեր են մնացել։ Ցանկացողները այս ազատ տեղերի համար կարող են խնդիր տալ (ծննդեան և ծաղկի վկայականներով) մինչև սեպտեմբերի 8-ը։

Պաշտօնակատար տեսչի
Ստ. Մալխասեանց
(շ. կ. ե.) 1—3

Յ. ԴԱՂԲԱՇԵԱՆԻ

I

ԼԻԱԿԱՏԱՐ ԲԱՌԱՐԱՆ

ռուսերէնից հայերէն

Լոյս տեսաւ ՎԵՑԵՐՈՐԴ պրակ, գինը 1 ր. ճանապարհածախսով 1 ր. 20 կոպ.։ Բառարանի բաժանորդագինը ճանապարհածախսով 7 ր. եօթներորդ (նախավերջին) պրակը լոյս կը տեսնէ սեպտեմբերին, որից յետոյ բաժանորդագինը մի րուբլով կը բարձրանայ։ 4 ր. ուղարկողը համարվում է բաժանորդ և անմիջապէս ստանում է լոյս տեսած պրակները։

II

ԼԻԱԿԱՏԱՐ ԲԱՌԱՐԱՆ

Հայերէնից ռուսերէն

Բաժանորդագինը մինչև I պրակի լոյս տեսնելը ճանապարհածախսով 4 ր., իսկ առաջին բառարանի բաժանորդների համար 3 ր. 50 կ.։

Գուանրերից դիմել ուղղակի հեղինակին հետևեալ պարզ հասցէով. Тифлисъ, А. С. Дагбашянцу. Իսկ Թիֆլիսում բաժանորդագրութիւն ընդունում է ինքը հեղինակը Евангуловская, № 12, д. Артазова, II этажъ) և «Գուտտէնբէրգ» գրախանութը։ (շ.կ.ե.) 1—3

Քաղաքից հեռանալու պատճառով կապալով եմ տալիս

ՄԻ ՄԵԾ ՇԻՆՈՒԹԻՒՆ

Տամօժէննի փողոցի վրա, Ակօպօվի շէնքը, որի մէջ կայ 11 ԽԱՆՈՒԹ, 20 ՀԱՄԱՐ գոմ, 4 ՍԵՆԵԱԿ, բոլորն էլ քրէհով տրված։ Հարցնել նոյն շէնքի մէջ Գէօրգի Պետրովիչ Օլինգարաձէին։ (շ. կ.) 1—3

ԿԱՐ ՈՒ ՁԵՒԻ

ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆ

ԱՐՀԵՍՏԱՆՈՑ

„ՓԵԹԱԿ"

Օր. Մ. ՔԱԼԱՆԹԱՐԵԱՆԻ

Ընդունվում են աշակերտուհիներ 12 տարեկանից։ Նոյնպէս և գիշերօթիկ։ Պայմանների մասին պէտք է իմանալ առաւօտեան ժամի 9-ից մինչև երեկոյեան 6-ը։ Архивный пер. № 4 домъ Шлиттеръ. (շ. կ. ե. հ.) 1—10

Հարկաւոր է ցենզաւոր

ՏՆԱՅԻՆ ՎԱՐԺՈՒՀԻ

Գորիս քաղաքում (Զանգեզուրի գաւառ), հայերէն և ռուսերէն լեզուների համար։ Ռոճիկը՝ տարեկան 600—700 րուբլի և սենեակ։ Դիմել «Մշակի» խմբագրատուն։ (շ. կ.) 1—2

Բնական գիտութիւնների ֆակուլտէտը աւարտած ՄԻ ՀԱՅ ՏԻԿԻՆ կամենում է դասեր ունենալ՝ առարկաներից և կլխաւորապէս ֆրանսերենից։ Դիմել ժամի 11—3-ը։
Вельяминовская, 19. (կ. չ. ո.) 1—10

Երգիչ Գ. ԲՕՅԱՃԵԱՆԸ

հրաւիրում է լաւ ձայն ունեցող երկու սեռի անձանց մի մշտական երգեցիկ խումբ կազմելու

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՄԵՐԳԻ ՀԱՄԱՐ

Ունենալով բաւական ընդարձակ ծրագիր, անհրաժեշտ կը լինի մշակելու իւրաքանչիւր անդամի կամ անդամուհու ձայնը, տալով նաև պահանջի չափ երաժշտական կրթութիւն, որպէս զի խումբը կարողանայ տալ գեղարուեստի պահանջների համապատասխան երգեցողութիւն։ Ուստի ցանկացողները պիտի լինեն այնպիսի անձինք, որոնք կարողանան իրանց նուիրել ԲԵՄԻՆ։ Ցանկացողները կարող են գրել հետևեալ հասցէով՝ Тифлисъ, Андреевская ул. д. № 4, Г. Бо джяну. յայտնելով մի և նոյն ժամանակ իրանց հասցէն։ կ. չ. Ո. 3—3

Մոսկվայի վիրաբուժական և կանանց հիւանդութիւնների «ԱՆԻ» ինստիտուտում նոր ձեռք բերած կալուածի մէջ բացված է

ՕՐՏՕՊԷԴԻԱԿԱՆ ԲՈՒԺԱՐԱՆ

թէ ի ծնէ և թէ յետոյ ստացված հիւանդութիւններով բռնված անձերի համար։ Ոսկրային (վերջաւորութեան ողնաշարի) Միաւորութիւնների (յօդերի), մկանունքային եւ ջղային համակարգութեան համար։

Ինստիտուտի վերատեսուչ բժ. Պ. Ի. ՄՕԴԼԻՆՍԿԻ.

Б. Ордынка, Кадашевскіе переулки, свои дома. ո. 2—2

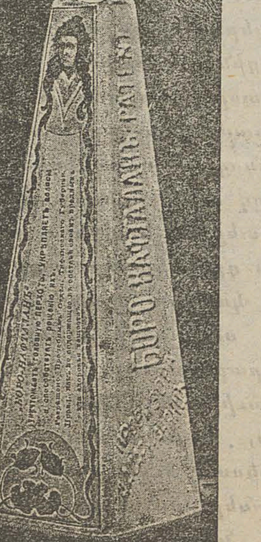

Պրօվիզօր Ա. ՍԱՐՈՒԽԱՆԵԱՆՑԻ

ԲՕՐՕ-ՆԱՖԹԱԼԱՆ

Նոր նիւթը

Կատարելապէս փչացնում է գլխի քեփը, ամրացնում է մազերը և օգնում մազերի բսնելուն. տալիս է մազերին իր բնական ու հաստատ տեսքը։ Թոյլատրված է բժշկական վարչութիւնից, իբրև ոչ մի վնասակար նիւթ չը պարունակող։

Պահեստարան Кавказское Товар. торговл. аптек. товарами Тифлисѣ, Баку, Батумѣ, վաճառվում է և Ռուսաստանի դեղատներում և դեղավաճառատներում։

Արժէքն 1 րուբլի 25 կոպէկ։

(շ. 1 ան.) 15—50